

Pesach Actions Speak Louder than Words

Simon Wolf

The central Mitzva of the night of Pesach is Sipur Yetziyat Mitzrayim (סיפור יציאת מצרים). It derives from a cryptic Pasuk in Parshat Bo, "And you shall tell your son on that day saying 'because of this God did **this** for me when I left Egypt.'" ¹ Given the repetition of the word "this", the commentaries are perplexed as to what is the antecedent of "because of this" (בעבור זה). What is the cause and the effect being conveyed by the Pasuk? Is it because God did all of these miracles for me therefore I am bringing the Korban Pesach (רשב"ם)? ² Or did God take me out of Egypt in order that I keep all of his Mitzvot ("רש"י")? ³ Or did God take me out of Egypt because I kept and will keep his commandments to bring the Korban Pesach and eat Matza (אבן עזרא)? ⁴ The usage of the word Zeh (זה) is also interesting because in the parlance of Chazal whenever the Torah uses the word Zeh, it refers to something tangible that one can point towards with their finger. ⁵ In that vein, the Ramban explains Ba'avur Zeh (בעבור זה) as you should tell over that which you personally saw God do for you upon the Exodus from Egypt. ⁶ He then adds that Chazal, in the famous Mechilta that is found in the Haggada, ⁷ understood "because of this" to mean at the time when Matza and Maror are found in front of you (בשעה שמצה ומרור מונחים) (לפניך). This is somewhat reinforced by Raban Gamliel's dictum that anyone who has not mentioned any one of the three following items: Pesach, Matza and Maror along with their explanations at the Seder, has not fulfilled their obligation of Sipur Yetziyat Mitzrayim. ⁸ In this week's shiur, we will discuss why Chazal seemingly put such a premium on the presence of these "props" at the Seder and why they are so central to the Mitzvah of Sipur Yetziyat Mitzrayim.

The Mitzvah of Sipur Yetziyat Mitzrayim is made even more complicated when the Mishnayot in Arvei Pesachim indicate that the central part of the

retelling of the story of the Exodus revolves around the text of the Mikra Bikurim (מקרא ביכורים) said by the pilgrims that present their first fruits in the Temple (ארמי עובד אבי). ⁹ It is strange that Chazal go to a small paragraph in Sefer Devarim to be the center-piece of Magid when there is no dearth of primary sources in Sefer Shmot with which to fulfill the Mitzvah. Why did Chazal think that this was the best medium for conducting the Seder and accomplishing the Mitzvah of Sipur Yetziyat Mitzrayim?

(ב) וְלִקְחַתְּ מֵרֵאשִׁית כָּל פְּרֵי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר תִּבְאֵי מֵאֶרֶץ אֲשֶׁר יִקְוֶה אֱלֹהֶיךָ נִתֵּן לָךְ וּשְׂמַתָּ בְטֶנְא וְהִלַּכְתָּ אֶל הַמְּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְקוֹקֶךָ אֱלֹהֶיךָ לְשִׁכְן שְׁמוֹ שָׁם: (ג) וּבָאתָ אֶל הַכֹּהֵן אֲשֶׁר יִהְיֶה בַיָּמִים הֵהָם וְאָמַרְתָּ אֵלָיו הַגְּדַתִּי הַיּוֹם לִיקְוֹקֶךָ אֱלֹהֶיךָ כִּי בָאתִי אֶל הָאֶרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְקוֹקֶךָ לְאֲבוֹתַי לָתֵת לָנוּ: (ד) וְלָקַח הַכֹּהֵן הַטֶּנְא מִיָּדְךָ וְהִנִּיחוֹ לְפָנָי מִזְבַּח יְקוֹקֶךָ אֱלֹהֶיךָ: (ה) וְעִנִּיתָ וְאָמַרְתָּ לְפָנָי יְקוֹקֶךָ אֱלֹהֶיךָ אֲרָמִי אֲבִד אֲבִי וַיֵּרֵד מִצְרַיִמָּה וַיִּגְרֶם שָׁם בְּמַתִּי מֵעַט וַיְהִי שָׁם לְגוֹי גְדוֹל עֲצוּם וְרַב: (ו) וַיִּרְעוּ אֹתָנוּ הַמִּצְרַיִם וַיַּעֲנוּנוּ וַיִּתְּנוּ עָלֵינוּ עֲבֹדָה קָשָׁה: (ז) וַנִּצְעַק אֶל יְקוֹקֶךָ אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ וַיִּשְׁמַע יְקוֹקֶךָ אֶת קִלְנוּ וַיִּרָא אֶת עַבְדֵינוּ וְאֶת עַמְלָנוּ וְאֶת לְחֻצְנוּ: (ח) וַיּוֹצֵאֵנוּ יְקוֹקֶךָ מִמִּצְרַיִם בְּיַד חֲזָקָה וּבְזֶרַע נְטוּיָה וּבְמֶרְאָ גְדוֹל וּבְאִתּוֹת וּבְמִפְתִּיּוֹם: (ט) וַיְבִאֵנוּ אֶל הַמְּקוֹם הַזֶּה וַיִּתֵּן לָנוּ אֶת הָאֶרֶץ הַזֹּאת אֶרֶץ זָבַת חֶלֶב וּדְבַשׁ: (י) וְעַתָּה הִנֵּה הִבֵּאתִי אֶת רֵאשִׁית פְּרֵי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נָתַתָּה לִּי יְקוֹקֶךָ וְהִנְחִיתָ לְפָנָי יְקוֹקֶךָ אֱלֹהֶיךָ וְהִשְׁתַּחֲוִיתָ לְפָנָי יְקוֹקֶךָ אֱלֹהֶיךָ: (יא) וּשְׂמַחְתָּ בְכָל הַטּוֹב אֲשֶׁר נָתַן לָךְ יְקוֹקֶךָ אֱלֹהֶיךָ וּלְבֵיתְךָ אֶתָּה וְהִלְוִי וְהִגְרָ אֲשֶׁר בְּקִרְבְּךָ: (דברים כו, ב-יא)

In Parshat Ki Tavo, the Torah instructs the individual to "take your first fruits from the Land that God has bestowed you, place them in a basket and bring them to the place that God has chosen to have His name dwell there. You will come to the priest that is serving in that day and you will say to him..." The next word in the Pasuk, V'Higaditi (והגדתי) seems to be superfluous since the traditional meaning of the word would be "and I tell you." ¹⁰ If the person is already speaking (ואמרת אליו) to the Kohen, why do they need to then add "and I tell you" (והגדתי). This difficulty is further underscored by the fact that the three translations (תרגומים) ¹¹ of the Torah all translate

¹ והגדת לבנך ביום ההוא לאמר בעבור זה עשה יקוק לי בצאתי ממצרים: (שמות יג, ח) בעבור זה - שעשה י"י לי ניסים במצרים אני עובד עבודה הזאת. וכן זה היום אשר עשה י"י לי שהייתי לראש פינה נגילה ונשמחה בו: (רשב"ם שם) בעבור זה שעשה ה' לי בצאתי ממצרים, וכן והודעת להם את הדרך ילכו בה (להלן יח כ), ורבים כן. יאמר, כי בעבור זה שעשה ה' לי בצאתי ממצרים אני עובד את העבודה הזאת, כענין שאמר למטה (בפסוק טו) על כן אני זוכה לה' כל פטר רחם... (רמב"ן שם) בעבור זה - בעבור שאקיים מצותיו, כגון פסח מצה ומרור הללו: (רש"י שם)

² ורק פ"י בעבור זה, בעבור זאת העבודה שהוא אכילת המצה ולא יאכל חמץ שהוא תחלת המצוות שצוה לנו השם עשה לנו השם אותות עד שהוציאנו ממצרים. והטעם לא הוציאנו ממצרים רק לעבדו, ככתוב בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלהים על ההר הזה (שמות ג, יב), וכתוב אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלהים (במד"ט, טו, מא): (אבן עזרא שם) ... וכפי דעתי שאין לנו צורך להפך. וכן פירושו: ועבדת את העבודה הזאת היא עבודת הפסח, ותאמר לבנך, כי בעבור זאת העבודה שעשיתי, עשה לי האות שעשה עד שיצאתי ממצרים: (אבן עזרא פ"ה הקשר שם)

³ ענין דברי חז"ל לגבי החדש הזה לכם וגם אצל זה קלי ואנוהו ועוד הרבה מקומות

⁴ ...ואמר "זה", כלומר תגיד לו זה שאתה רואה בעיניך שעשה ה' לך בצאתך ממצרים. ורבותינו דרשו (במכילתא כאן) כי על מצה ומרור שמונחים לפניו ירמוז. ויתכן שהיה שיעורו והגדת לבנך בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים, כאומר כך וכך עשה ה'

לי, כי מלת בעבור תשמע גם "בעצם ענין", כמו בעבור הילד חי צמת ותברך (ש"ב יב כא), אינו בגלל. ורבי אברהם אמר כי בעבור זה שאני עושה ועובד לפניו באכילת הפסח והמצה עשה ה' לי אותות עד שהוציאני ממצרים. ואינו נכון. ועוד אפרש הכתוב (להלן בפסוק טו): (רמב"ן שמות יג, ח)

⁷ והגדת לבנך. שומע אני מראש חדש ת"ל ביום ההוא אי ביום ההוא יכול מבעוד יום ת"ל בעבור זה בשעה שיש מצה ומרור מונחים לפניך על שולחןך: (מכילתא דרבי ישמעאל בא – מסכתא דפסחא פרשה יז)

⁸ רבן גמליאל היה אומר כל שלא אמר שלשה דברים אלו בפסח לא יצא ידי חובתו ואלו הן פסח מצה ומרור פסח על שום שפסח המקום על בתי אבותינו במצרים מצה על שום שנגאלו אבותינו במצרים מרור על שום שמררו המצריים את חיי אבותינו במצרים... (משנה פסחים יג, ה) רוב המפרשים מסבירים ש"לא יצא ידי חובתו" הוא חסרון במצות סיפור יציאת מצרים אבל יש שרצו לטעון שהוא חסרון במצוות עצמן ⁹ ולפי דעתו של בן אביו מלמדו מתחיל בגנות ומסיים בשבח ודורש מארמי אובד אבי עד שיגמור כל הפרשה כולה: (משנה פסחים יד, ד)

¹⁰ ויקרא פרעה לאבדו ויאמר מה-זאת עשית לי למה לא-הגדת לי כי אשתך הוא: (בראשית יב, יח)

¹¹ ותיתי לות כהנא דדיה ביומיא האנון ותימר ליה חַיִּיתָ יומא דין קדם "אלהך ארי עלית לארעא דקיים" לאבהתנא למתן לנא: (תרגום אונקלוס דברים כו, ג), ותייתי לות פנהא ד' יהי ממנא כהן רב ביומיא האיננו ותמרון ליה אודינו ושחַיִּיתָ יומא דין קדם

the word differently. Moreover, all the exegetes are clearly struggling because they proffer multiple and varied interpretations of the word with disclaimers like "it is similar to" or "it possibly means."

One might want to suggest that the reason for the repetition is because the object of the verb switches from the Kohen to God, "you will say to him (the Kohen), and I tell God, your Lord, that..." The problem is that the remainder of the Pasuk does not really support such an explanation because it continues, "...that I have come to the Land that God had promised to our forefathers to give to us." Why does one need to tell God that they have come to the Land that He promised to our forefathers? The Ramban tries to avoid this issue by explaining the word V'Higaditi as V'Siparti (וספרתי),¹² a narrative. One is telling a story as if to give background and context to the bringing of the Bikurim, but then the Pasuk is somewhat stranded and probably should have been a part of the broader story told later in verses five through ten.

A simple solution would be to explain the word V'Higaditi as having a slightly stronger sense of telling and to mean "I declare".¹³ That would have the Pasuk then read, "...and you will say to him (the Kohen), I declare to God..." While this seems to provide an elegant solution to the problem, it is somewhat strange that one needs to inform the Kohen (ואמרת אליו) of their impending declaration which is directed to God. In addition, is that not already implicit in the mere fact that it is a declaration (והגדתי)? It would have been much more coherent if the Pasuk had read "and you will say, I declare to God" (ואמרת, והגדתי לה').

To solve the problems raised above, the Targum Yerushalmi and Yonatan both move away from translating the word literally and instead construe the word V'Higaditi as meaning to give thanks and praise.¹¹ A similar sentiment is found in the Ibn Ezra, who says it is a type of thanksgiving, and the Chizkuni, who understands it to mean I am appreciative.¹⁴ Accordingly, the Pasuk would then read, "and you will say to him, I am grateful to

God..." All of these explanations, solve the seeming duplication by defining the word contextually rather than literally. This view is best summarized by Rav Chaim Paltiel (1240) who says that maybe this is one of the verses in the Torah that is missing words, but conveys its message implicitly as if to say, "I declare today that I am thankful to God..."¹⁵

The most compelling explanation is found in a one-line commentary of the Seforno¹⁶ where he refers the reader to a story about King David.¹⁷ The anecdote is set post the suppression of the insurrection led by King David's son Avshalom. Avshalom and his followers suffer defeat at the hands of King David's troops which then restores the kingdom to David HaMelech. Upon hearing the news of Avshalom's defeat and death, King David goes into mourning over the loss of his son in the civil war. He cries out bitterly over and over again, "my son Avshalom." King David's troops' excitement over their victory is quashed by his mournful reaction and the Pasuk describes that "the victory was turned to mourning...and the troops had to steal their way into the city; the way a defeated army sneaks into a city after suffering a humiliating defeat." Yoav, King David's general, confronts the king and chastises him for his behavior. He explains that the king has inappropriately shown love for his adversaries while despising his supporters. That is because "you have said (והגדת) that you have no ministers and servants, for I know, had Avshalom survived today and had we all perished, you would have been happy." The strange part of the Pasuk is the usage of the verb V'Higadita when King David never made any statement resembling that which Yoav accuses him of voicing. All the commentaries note that one has to understand V'Higadita in that context as meaning that King David through his mournful actions made a declaration akin to that which Yoav intimates. King David's behavior, not his words, communicated to his troops his preference for Avshalom over them. In other words, V'Higadita is a demonstrable action that conveys a

... הגדתי והודיתי לשם אלקיך שהביאני לארץ אשר נשבע לאבותינו לתת לנו, והנה השם מקיים דבריו, ואני מודה ומשבח לשמו...
 16 הגדתי היום. הודעתי לכל מתוך מעשי אלה כמו כי הגדת היום כי אין לך שרים ועבדים (שמואל ב' יט, ז): (ספורנו שם)
 17 וירגז המלך ויעל על-עליית השער ויבך ויכה וימר בקולו בני אבשלום בני בני אבשלום מי-יתן מותי אני תחתיך אבשלום בני בני: ויגד ליואב הנה המלך בכה ויתאבל על-אבשלום: ותהי התשעה ביום ההוא לאבל לכל העם כי-שמעו העם ביום ההוא לאמר נעצב המלך על-בנו: ויתגב העם ביום ההוא לבוא העיר כאשר יתגב העם הנקלמים בנוסם במלחמה: והמלך לאט את-פניו ויצעק המלך קול גדול בני אבשלום אבשלום בני בני: ויבא יואב אלי המלך הבית ויאמר הבשתי היום את-פני כל-עבדיך הממלטים את-נפשך היום ואת גפשי בניך ובגתיך וגפשי נשיך וגפשי פלגשיך: לאהבה את-שונאיך וילשנא את-אחיהך כי הוגדת היום כי אין לך שרים ועבדים כי ידעתי היום כי <לא-לו אבשלום חי וכלנו היום מתים כי-אז ישר בעיניך: ועתה קום יצא ודבר על-לב עבדיך כי ביקוק נשבעתי כי-אניך ויצא אם-ילין איש אתך הלילה ורעה לך זאת מפלג-הרעה אשר-בגה עליך מנעריך עד-עתה: (שמואל ב' יט א-ח)

12 ... ואלה ארום עלינו לארעא דקניימ מימרא ד' לאבהתן למתן לן: (תרגום ירושלמי שם) ותעטרון בסליא וציניא ופיפוריא ותיעלון לות כהנא די יהוי ממני לכהו רב ביומאי האינן ותימרין ליה אודיין יומא דין קדם :: אלהך ארום עלינו לארעא דקניימ :: לאבהתן למתן לנא: (ותרגום יונתן שם)
 13 ... וטעם הגדתי כמו ספרתי, וכן יוגד משה את דברי העם אל ה' (שמות יט ט) ספור... (רמב"ן דברים כג, ג)
 14 נראה שזו דעת הרמב"ן בפירוש השני שלו לזהגדתי: ... או יהיה פירוש, הגדתי לך הכהן ולכל העומדים אלה. וההגדה הזו היא לה' אלקיך - כלומר לשמו. כי באתי אל הארץ אשר נשבע לאבותינו - כי הוא הביאני אליו לעבדו בארץ: (רמב"ן שם) הגדתי לכם היום כי אבד תאבדון לא-תארכון: מימם על-האדמה אשר אתה עבד את-הי' ללבוש שמה לרשתה: (דברים יח, י)
 15 הגדתי - הטעם - כדי שישמעו הקטנים. או הוא כדמות הודיה (אבן עזרא שם) הגדתי היום מודה אני לפניך כי באתי אל הארץ כמו ששבע ועמד באמונתו ונטלתי בה חלקי ועכשו אני מביא לו דורון מפירותיה להזכיר שהוא נתנה לנו. (חזקוני שם)
 16 הגדתי היום. א"ת מה הגיד לה' שבא לארץ...או שמא הוא ממקראות חסרים וה"ק הגדתי היום הודאה לי". (ר' חיים פלטיאל שם) וגם משוה דומה ברמב"ן שם

message.¹⁸ Similarly, the Seforno explains that by the Bikurim the word V'Higaditi means that I have made known through my actions that God brought me to the Land He promised to my forefathers. All the commentators subsequent to the Seforno¹⁹ follow his lead and explicate on the word V'Higaditi in an analogous fashion, but the truth is that hints of his compelling explanation are found in earlier Rishonim. The Targum Unkelos translates the word V'Higaditi as V'Haveti (וְחַוִּיתִי) which is the Aramaic for "to point to or to show."²⁰ Both the Ibn Ezra and the Ramban say that the V'Higaditi is evidenced by the fruits presented by the pilgrim.²⁰ Rav Paltiel explains the etymology of the word stemming from Yaakov's blessing to the tribe of Gad²¹ as meaning a troop or large quantity of fruits that is brought to show that God granted me the opportunity to come to this Land. The understanding of the Pasuk describing the Bikurim ceremony would now be, "...you will say to him (Kohen) that I have told God..." not through my words, but rather through my actions. My bringing of the first fruits to the Temple publicly demonstrates my acknowledgement that I am the beneficiary of God's great munificence. Only through His benevolence and generosity am I endowed this Land that has produced these fruits that I present before Him today. Without uttering a word, it is an act that conveys thanksgiving.

Going back to the question as to why was Mikra Bikurim chosen to be the center-piece of Magid. The reason that Chazal likely selected this text as the platform for the Mitzva of Sippur Yetziyat Mitzrayim is because it is a story of a future generation in the Land of Israel that brings their first fruits to the Temple. Upon reaching the Courtyard of the Temple, one then, to paraphrase, says "...that we were enslaved in Egypt under harsh conditions and God miraculously took us out of Egypt..." Despite the farmer never having been in Egypt, the individual speaks as if he is giving a first-person account of his Exodus from Egypt. This is exactly the goal of Chazal on the night of Pesach to have the participants in the Seder reach the climatic point at the end of Maggid and to feel as if they themselves left Egypt to such an extent

that they personally can say Hallel. We now understand why it was chosen as the central text for Maggid.

Now returning to our discussion of the Mitzva of Sippur Yetziyat Mitzrayim, interestingly, the Torah conveys the imperative to tell the story of the Exodus to one's children on Pesach night using the verb V'Higadita (וְהַגַּדְתָּ). In light of the definition of V'Higaditi we discussed above, it is possible to explain this Mitzva as being a conveyance via action rather than just through words.²² Through this we can explain many of the requirements of the Seder night.²³ First of all, the usage of Mikra Bikurim as the center-piece for Magid is now enhanced by this explanation. Not only is it a future generation thanking God for taking them out of Egypt even though they were not present at the Exodus, but it also uses a similar tool of communication whereby one's actions are the medium for communicating thanksgiving to God. In addition, Raban Gamliel's requirement that there be props at the Seder that facilitate explanations for their presence is premised on this concept that there need to be tangible items and activities undertaken by the parents that demonstrably convey the educational goals of the night to the children.²⁴ Lastly, the requirement mentioned in the Mishna that each individual has to see themselves (לראות את עצמו),²⁵ and more potently the Rambam's formulation that one must exhibit themselves (להראות את עצמו),²⁶ as if they left Egypt on this night (כאילו הוא יצא ממצרים) is really a derivative of the obligation to convey and "tell over" (סיפור) the story of the Exodus. Actions, activities and props that convey the story of the Exodus to the next generation also engender an experiential and emotional sense of leaving Egypt in those that are presenting the message. That presentation should be so realistic that it will naturally result in a spontaneous Hallel to God. In that way, both the teacher and student can experience the night as envisioned by Chazal -- as if they themselves left Egypt.

Shabbat Shalom

Chag Kasher V'Sameach

¹⁸ עיין עוד ומעשה ידיו מגיד הרקיע (תהילים יט, ב) וגם ואתה הגדת היום אשר עשיתה אתי טובה (שמואל א כד, יח)

¹⁹ עיין בכלי יקר, במלבי"ם ועוד

²⁰ והעד הפרי (אבן עזרא) בפר זה שהבאתי הגדתי והודיתי (רמב"ן)

²¹ גד גדוד יגודנו והוא יגד עקב (בראשית מט, יט) וטרף זרוע אף קדקד - הרגויה היו נכרין, חותכים הראש עם הזרוע במכה אחת: (רש"י דברים לג, כ)

²² מענין שאצל מצות הבאת הביכורים הרמב"ן פירש והגדתי כספרתי והאבן עזרא הסביר את הטעם של והגדתי כדי שישמעו הקטנים

²³ דילמא לעולם מצות אין צריכות כוונה, ודקאמרת תרי טיבולי למה לי - כי היכי דליהוי היכירא לתיניקות. (פסחים קיד:): אמר שמואל: לחם עני (כתוב) - לחם שעונין עליו דברים. תניא נמי הכי לחם עני - לחם שעונין עליו דברים הרבה. (פסחים קטו:): למה עוקרין את השולחן? אמרי דבי רבי ינאי: כדי שיכירו תיניקות וישאלו. אביי הוה יתיב קמיה דרבה, חזא דקא ממלי תכא מקמי. אמר להו: עדיין לא קא אכלינן, אתו קא מעקרי תכא מיקמין? אמר ליה רבה: פרתן מלומר מה נשתנה. (שם)

²⁴ אמר רבא: צריך שיאמר ואתו הוציא משם. אמר רבא: מצה צריך להגביה, ומרור צריך להגביה. בשר אין צריך להגביה, ולא עוד אלא שנראה כאוכל קדשים בחוץ.

www.swdaf.com

(פסחים קטז:): וגם רעיון דומה באמצעי אחר ברש"י: "...וכאן (פסוק ח) והגדת לבנך, בבן שאינו יודע לשאול, והכתוב מלמדך שתפתח לו אתה בדברי אגדה המושכין את הלב: (רש"י שמות יג, ה)

²⁵ ...בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים שנאמר (שמות יג) והגדת לבנך ביום ההוא לאמר בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים לפיכך אנחנו חייבין להודות להלל לשבח לפאר להומם להדר לברך לעלה ולקלס למי שעשה לאבותינו ולנו את כל הניסים האלו הוציאנו מעבדות לחירות מיגון לשמחה ומאבל ליום טוב ומאפילה לאור גדול ומשעבוד לגאולה ונאמר לפניו הללויה: (משנה פסחים י, ה)

²⁶ בכל דור ודור חייב אדם להראות את עצמו כאילו הוא בעצמו יצא עתה משעבוד מצרים שנאמר +דברים ו' ואתו הוציא משם וגו', ועל דבר זה צוה הקדוש ברוך הוא בתורה +דברים ה' וזכרת כי עבד היית כלומר כאילו אתה בעצמך היית עבד ויצאת לחירות ונפדית. (רמב"ם הלכות חמץ ומצה פרק ז הלכה ו) וגם ברש"ם: צריך שיאמר פסוק זה ואתו הוציא משם שצריך להראות את עצמו כאילו יצא משם שאף אותו גאל הקדוש ברוך הוא: (רש"ם ד"ה צריך שיאמר פסחים קטז:)